

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House
96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת
דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

זיהוי: 4219471

תוכנית: ספרות על הגל

תאריך: 09/03/2012

שעה: 18:23:55

רשת: רשת א'

נאוה סמל - ספרה החדש - "ראש עקום" בהוצאת זמורה ביתן

מגיש:

הרומן החדש של נאוה סמל "ראש עקום" עוסק כמו חלק נכבד מ-17 ספריה, במלחמת העולם השנייה. זה סיפור שקורה במציאות עכשווית שבה נחשף משהו שקרה באיטליה בכפר קטן בימי המלחמה. הסיפור מובא במקביל מכמה נקודות מבט - תומאסו ילד בן 6 גיבור הסיפור, האחות בבית החולים שקוראת את הסיפור לחולה השוכב בתרדמת, סיפורו של החולה, וגם תוך כדי, יש מישהו רביעי, מתבונן מבחוץ ומעיר הערות. האם זו את? שאלנו את נאוה סמל.

נאוה סמל:

כן, זאת אני, למרות שהדמות האנונימית היא גבר. אז קודם כל ארזתי את עצמי כגבר, כי זה הדבר הכי אהוב עלי. גם האחות היא סוג של אני. הרגשתי שאני לובשת קצת בגדי שכבות. האחות היא סוג של ייצוג של מי שלא רוצה לקרוא טקסטים כאלה, כי גם אני לא באושר רב נגרפת או מתגייסת או מגוייסת באיזה צו שמונה עילאי, לכתוב ספרים שעוסקים במלחמה, בשכול, בסבל, במצוקה או מתרחשים בתקופת מלחמת העולם השנייה. בכלל, ספרים שעוסקים בצלקות. אז כשם שהאחות נרתעת מכתב היד שנמסר לידיה, האחות היא סוג של ייצוג של עצמי, גם מתוך החשש שלי שאני אגרף ברמה רגשית

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House
96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת
דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

כזאת לתוך הסיפור עד לא אוכל להיחלץ ממנו, או שיעלה על גדותיו. אני זקוקה בעצמי לסוג של ברקס, וגם מי שמבין שצריך לדעת מי החולה בתרדמת, צריך לזכור את מה שראוי להיזכר, צריך לגאול מתהום הנשייה את כל הדברים שכמעט צוללים לאבדון. גם אם יש סיפורים שאנחנו נרתעים מהם ואפילו מתגוששים איתם, כנראה שאין אחר שיזכור, ואת צריכה להיות מסדרון הזיכרון הזה. דמויות הרפאים האלה שחיכו לך בפיאמונטה, את חייבת לכבד את בקשתן. הן מבקשות להיזכר דרכך.

הדסה וולמן:

הגיבורים המרכזיים כאן בעצם רואים את המציאות כל אחד מתוך עיניו שלו, הם רואים אותו דבר אבל מזוויות שונות, כמו סוג של רשומון. הילד תומסו, גיבור הספר חושב שבעליית הגג יש נסיכה. מדלנה שמגדלת אותו שאחר כך מתברר הקשר בין שניהם, היא מצילה בעצם בגופה את אהובה, והנס-דיטר, הקצין הנאצי שמתאהב במדלנה, יש לו את הזווית שלו. הוא רואה בה איזה בחורה שהוא פגש במלחמה ואולי יתחתן איתה. וישנו האיש בעליית הגג שמתבונן על הכל והוא חסר אונים, הוא לא יכול לעשות כלום.

נאוה סמל:

קודם כל, כל הסיפור הזה הוא בדוי לחלוטין. הדברים מעוגנים, כמובן, באירועים היסטוריים. הכל מתרחש בשנה אחת בין 1943 ל-1944 של איטליה תחת הכיבוש הנאצי, והפלישה המהירה של הגרמנים שחילקו את איטליה לארץ כבושה. בצפון החלו משלוחי היהודים או שילוחי היהודים, תחילה למחנות מעצר כמו פוסולי ואחר כך למחנות ההשמדה בפולין.

זוויות הראייה קיימות קודם כל מפני שהבית למעשה מחולק לשניים - ישנו החלק התחתון הגלוי של הבית, שבו מסתובבים דומניקה בעלת הבית, בתה מדלנה, הנס-דיטר הגרמני לכאורה הוא בן זוגה, תומאסו הילד בן השש שאותו הם אימצו - זו חזית הבית - הקומה התחתונה. למעלה מתרחש עוד משהו - שם מוסתר סלומונה לוי היהודי, אהובה האמיתי של מדלנה, ולכן החלק השני של הספר הוא מזווית הראייה של עליית הגג - מה סלומונה רואה, בעיקר שומע. איזה מחיר נפשי

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House
96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת
דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

הוא משלם כשהוא מבין שמדלנה למטה שוכבת עם הנס-דיטר
ונחשבת בת זוגו, כל זה כדי שהבית הזה יהיה מוגן.

הדסה וולמן:
להציל אותו.

נאוה סמל:
אכן, להציל אותו. בעיני, הספר עוסק יותר במצילים מאשר בשורדים.
והמצילים כולם נוצרים אדוקים - דומניקה, מדלנה, תומאסו, הרשת
המחתרתית שבעזרתה הם פועלים. הכומר פדרה, אנטוניו הפעמונר
של הכפר, הדוקטור איל-דוטורה. יש רשת קטנה. פעלה מחתרת
בפיימונטה ובבכלל באיטליה, של אנשים שהתנגדו, של אנשים שאמרו
לא יתכן, בני העם היהודי הם בשר מבשרנו ואנחנו לא נסגיר אותם,
אנחנו נחביא אותם.
בכפרים רבים בפיימונטה הוחבאו יהודים. אני משייכת את דומניקה
ואת כל האנשים האלה בספר לדת שאני קוראת לה "דת האנשים
ההגונים והטובים". הסתכלתי אתמול בלילה על מעבירי הגבול
מטורקיה לסוריה שמעבירים תרופות, ראיתי תרמיל שלם שבו היו
תרופות שברור לך שלא הגיעו מבתי חולים כי זה לא תרופות ארוזות
בניילונים. אנשים פשוט נתנו. אתה אומר מי האנשים האלה שסיכנו
את חייהם כדי להעביר תרופות מהגבול הטורקי לסורי? וישר עבר לי
בראש ואמרתי - אוי, אלה מין מדלנה, אנטוניו, איל דוטורה, פדרה.
דת האנשים הטובים.
אמא שלי ששרדה את השואה, וכשהחלה בכלל לדבר על החווייה שלה
האישית, מה שאני קראתי לימים "שואה פרטית", בהתחלה דיברה אך
ורק על אלה שעזרו לה.

הדסה וולמן:
באמת הסיפורים של המצילים ממעיטים בהם. בעיקר אנחנו שומעים
את הסיפורים של הקרבנות, של האנשים שסבלו, של האנשים ששרדו.
וכאן, בכפר הקטן הזה, יש מן מחתרת קטנה, כמו שאת אומרת של
מצילים, למשל הפעמונר שמתייחסים אליו כאל מן משוגע כזה שמדי
פעם הוא נתלה על הפעמון ללא הרף, אבל זה בעצם כדי להודיע

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House
96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת
דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

לאותו סלמונה לוי שנמצא בעליית הגג שיש ביקורת של גרמנים וצריך מאוד מאוד להיזהר.

נאווה סמל:

אלה הדברים הקטנים שלי קטתי במסגרת תחקיר. באמת, כתיבתו של הספר ארכה שש שנים. זה המון זמן. מתוכם שנתיים גנזתי אותו. לא הייתי מסוגלת להתמודד עם מה שכבר ידעתי שיקרה בספר, ולכן איכשהו, ערקתי.

הדסה וולמן:

באמת החלק השני הוא יותר הסיפור שלו, ואנחנו לומדים בחלק השני את מה שכבר ... החלק השני הוא במובן מסוים כפיל של החלק הראשון כי הוא מספר מה קרה לפני החלק הראשון. מדוע עשית את ההיפוך הזה?

נאווה סמל:

שוב, קודם כל משתי הקומות. סלמונה הוא מוזיקאי. החלק השני, בעיקר מבחינתי, עוסק באיך שורדים את המיסתור הזה? איך שורדים את המצוקה הזאת? איך שורדים את הסבל הזה.

הדסה וולמן:

כמה זמן הוא היה שם?

נאווה סמל:

שנה. איך אתה שורד כשאהובתך שוכבת בקומה מתחתך עם גבר שאתה מתעב, עוד עם האוייב? ואתה יודע שהיא עושה את זה כדי להציל אותך.

הדסה וולמן:

כי בעצם המעשה הזה, שהיא רוצה להציל אותו, היא גם בוגדת בו.

נאווה סמל:

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House
96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת
דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

ברור. והוא שומע הכל. מכיוון שהוא מוסתר וכמעט איננו רואה דבר, כי עליית הגג הזו יש לה רק סדק בצוהר, אבל הוא מוזיקאי, הוא שומע הכל ולכן רציתי לראות איך מכיל אדם את העולם שמגיע אליו בקרעים קרעים. תומאסו - הילד בחלק הראשון - מלקט את קרעי העולם ממה שהוא רואה, כי גם ממנו העולם מוסתר. שני האנשים האלה חיים כל אחד עם חלקים. זה כאילו שלקחתי אדם, הגבלתי לו את אחד מהחושים. את יודעת, זה כמו שאת לוקחת מישהו, קושרת לו רגל ואומרת "עכשיו תתפקד". תומאסו מוגבל ואילו לסלומונה יצרתי ליקוי אחר - הגברתי את עוצמת השמיעה שלו, ולכן הוא מתחנן להיות חרש, ומתחנן שייכרתו שתי אוזניו, כדי שלא ישמע את מה שהוא שומע כל הזמן בתוך הבית. אבל פיציתי אותו, אני מקווה. נתתי לו להיגאל נפשית באמצעות המוזיקה שהוא כותב. במסתור הוא כותב יצירה. גם יצרתי איזה סוג של חיבור בין שברי העולם או קרעי העולם שאותם משיג תומאסו הילד במגבלותיו, אותם הוא מוסר דרך הארובה לסלומונה, כי הרי הוא חושב שזו הנסיכה המוסתרת...

הדסה וולמן:

הוא חושב שזאת נסיכה והוא שולח לה מתנות דרך הארובה.

נאוה סמל:

מקרעי המציאות האלה שאותם בעצם מקבל סלומונה, הוא בורא מחדש את העולם, עושה סוג של תיקון באמצעות יצירה גדולה וזו יצירת המוזיקה שהוא כותב.

בתוך הספר ממש שזרתי את היצירה שהוא כותב שהיא יצירה אופראית, בימתית, מוזיקלית.

הדסה וולמן:

לא מתאים לעשות ספויילר, אבל כן נגיד שתומאסו יש לו קשר מאוד ישיר גם לסלומונה שנמצא בעליית הגג וגם למדלנה שבביתה הוא גר.

נאוה סמל:

הוא מתחיל את חייו כשהוא חושב שהוא ילד מאומץ. אני לא מפחדת לעשות ספויילר, זה לא מקלקל לקורא הספרות.

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House
96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת
דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

הדסה וולמן:

אז נאמר שהם בעצם ההורים שלו.

נאוה סמל:

הם האבא והאמא שלו, והוא, אותו ילד דמדומים בין נוצרים ויהודים.

הדסה וולמן:

כי מדלנה נוצריה וסלמונה לוי הוא יהודי. הוא היה המורה שלה למוזיקה, הוא בעצם גילה את כוח השירה שלה.

נאוה סמל:

ב-1938 נכנסו חוקי הגזע לאיטליה. מוסוליני שתקופת הפאשיזם הראשונה שלו הייתה תקופה יחסית ליברלית כלפי היהודים, הם לא גורשו, הם לא נודו, הם היו פחות או יותר חלק מן הממסד הפאשיסטי אפילו מהצבא הפאשיסטי. ב-38" מוסוליני הופך להיות סוג של בובה רעיונית של היטלר ומאמץ את חוקי הגזע, וחוקי הגזע אוסרים על כל קיום קשר אפילו קשר מיני בין נוצריה ויהודי.

הדסה וולמן:

אז לכן הם מסרו את התינוק שנולד להם...

נאוה סמל:

לבית יתומים, לנזירות טובות לב.

הדסה וולמן:

אבל אחר כך, אחרי כמה שנים, מדלנה לוקחת אותו לגדול איתה ועם אמא שלה. הם אמנם מציגים אותו כסוג של ילד מאומץ, אבל הוא בעצם הבן שלה. מדוע היא עושה את זה?

נאוה סמל:

כי היא רואה את הסבל שהילד עובר בבית היתומים והיא נקרעת לגזרים. לילד היא אומרת שהוא ילד מאומץ. הוא לא ידע לעולם

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House
96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת
דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

שמדלנה היא האמא שלו, הוא לעולם גם לא יבין מדוע היא שינתה את יחסה אליו, מאותו רגע שהוא התחיל לפטפט בכפר ולומר "יש אצלנו נסיכה" ...

הדסה וולמן:

נסיכה על הגג. והיא סטרה לו.

נאוה סמל:

היא סטרה לו. היא שינתה את יחסה כלפיו והיא הראשונה שקראה לו "ראש עקום". היא מפיצה את דיבתו שהוא מטורף, משוגע, כדי שלא יאמינו לו. כי אם מישהו ייקח ברצינות את דבריו "יש אצלנו מישהו בעליית הגג" הגסטפו יהיו בשערי הבית, וסלמונה לוי עלול להיתפס.

הדסה וולמן:

זה לא ספר ראשון שלך ולא שני ולא ... אפשר להגיד ולא עשירי, שילד הוא הגיבור שלו ושהרקע הוא מלחמת העולם השנייה. מדוע שוב ושוב?

נאוה סמל:

זו שאלה שאני מתחבטת בה בעצמי. האם אני אובססיבית? אני לא יודעת. מה שמעניין אותי היום זה הזיכרון עצמו. אם למעשה האמנות יש מנדט כי למרות שזה מנדט אחר מהעובדות ההיסטוריות, מהאירועים ההיסטוריים, מהסיפור ההיסטורי. השליחות של מעשה האמנות היא להיות נשאת של הזיכרון הרגשי. בואי נסתכל על זה כמו על... על הפרי המדהים של האלון - ספלול ובלוט, נכון? מעשה האמנות הוא ספלול והבלוט בפנים הוא בלוט הזיכרון. פרי שהוא אגב, חצי גלוי וחצי סמוי בתוך הספלול. ככה האמנות מעבירה את זה הלאה, את הרגש, את הדבר שאותו האירועים ההיסטוריים או ספר ההיסטוריה, או המחקר אנם יכולים לאמנות יש שליחות אחרת. להעביר את הרגע המצמרר הזה שנכתב לפני, נניח שלושת אלפים-ארבעת אלפים שנה על ידי מחזאי יווני, את הרגע שבו אדיפוס המלך מנקר את שתי עיניו כי הוא מבין שחייו חרבו. או את הרגע המופלא הזה שבו אודיסאוס חוזר הביתה – בהם תמיד

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

אני מזהה איך מיתוס מצפין את הזכר הרגשי. אודיסאוס חוזר הביתה, אחרי עשר שנות נדודים. הוא נכנס. איש איננו מזהה אותו, רק הכלב. והכלב רץ אל אדונו ומלקק אותו, והרגע הזה המצמרר שבו אודיסאוס יודע שהוא חזר הביתה ושמישהו חיכה לו - זה רגע כל כך אמיתי, האמת הרגשית שמצליחה לצלוח כל כך הרבה אלפי שנים ומאות שנים. והנה בתל אביב יושבת אישה, אמא לשלושה ילדים, קוראת את זה ובוכה. אני נהיית חסידה של מעשה האמנות ומאמינה שהזיכרון הריגשי עבור יעבור, ובמרוץ השליחים הזה שכולנו מעבירים את זה אחד אל השני, הלהבה הקטנטונת הזאת לא תכבה.

מגיש:

"ראש עקום" הרומן של נאוה סמל הופיע בהוצאת כנרת-זמורה-ביתן.